

Гризуні (Muriformes) в експозиції Зоологічного музею Луганського національного університету

Ігор Загороднюк¹, Сергій Філіпенко²

Луганський національний університет ім. Тараса Шевченка (Луганськ)
e-mail: ¹ zoozag@ukr.net, ² serjfil88@gmail.com

ZAGORODNIUK, I., FILIPENKO, S. Rodents (Muriformes) in the exhibition of the Zoological Museum of Luhansk National University. — The order of rodents are represented in the exhibition of the Zoological Museum of Luhansk University (ZMLG) is one of the most widely represented group of mammals. In ZMLG, specimens of 42 species are exhibited in two showcases. The main types of specimens are study-skins and mounted animals, some of them are presented in dynamic poses and mounted on appropriate stands and substrates. The origin of most of the exhibits of the ZMLG exhibition is unknown, but some of the material is labeled (8 spec.) and available information indicates the transfer of collections from other regions, in particular from Transvolga and Kazakhstan. All information about the specimens exhibited is summarized in a table.

Вступ

Гризуні — найчисленніша та найрізноманітніша група ссавців як світової фауни, так і фауни України. Тому вони є доволі представницькою групою в експозиціях зоологічних та красназавчих музеїв (Шидловський 2012). Колекції важливі не тільки для загального уявлення про різноманіття тваринного світу, але й для вивчення цього різноманіття. Колекція Зоологічного музею Луганського національного університету (далі ЗМЛГ за: Загороднюк & Шидловський 2014) — одна з найменш відомих і недостатньо описаних, але є доволі багатою (Загороднюк 2009).

На сьогоднішній день Зоологічний музей ЛНУ дедалі виразніше набуває статусу наукового центру регіону. Це обумовлює подальші розвиток і наповнення наукових фондів, а так само виводить у ключові задачі інвентаризацію та каталогізацію нових і наявних музеалій.

Першою спробою каталогізації колекції хребетних ЗМЛГ стали Методичні рекомендації з зоогеографії, підготовлені у 1970х- роках завідувачем кафедри зоології С. Панченком (Панченко, 1977). Це був список видів хребетних, представлених в експозиції зоологічного музею, із зазначенням їхнього географічного поширення. Окрім цієї праці, у 2014 р. опубліковано ще декілька робіт, в яких подано огляд окремих частин колекції, серед яких є й дані про зразки гризунів (Філіпенко 2014).

Каталогізацію зразків ускладнює відсутність етикеток у більшості експонатів. У вересні 2012 р. в музеї за участі авторів розпочато каталогізацію колекції хребетних і спроби відновити втрачену інформацію про давні зразки. Метою цієї роботи стало створення каталогу гризунів, наявних в експозиції ЗМЛГ та з'ясування походження експонатів.

Загальний огляд колекції

Гризуни представлені в експозиції ЗМЛГ двома вітринами, розташованими в залі ссавців. Основними типами зразків є тушки та опудала.

На першій вітрині розміщено гризунів середніх та більших розмірів (здебільшого деревні види, у т.ч. вивірки та соні). На її подіумі змонтовано опудала великих степових гризунів, включно з бабаком. У верхній частині другої вітрини розміщені дрібні мешканці степів, напівпустель та пустель, в середині — мешканці лісів, лісостепу, степу. На подіумі II вітрини розміщено великих коловодних і лісових гризунів.

У музеї також є остеологічна колекція черепів, тушок і шкурок мишоподібних гризунів і землерийок із різних районів сходу України, яка зібрана переважно О. В. Кондратенком і зберігається у фондах музею (Заика 2008).

Огляд видів на експозиції

В експозиції представлено 42 види гризунів. Відомості про них зведено в представлених далі таблицях (табл. 1–3), відповідно до систематичного положення об'єктів експонування: табл. 1 — підряди *Sciuromorpha* та *Huysticomorpha*; табл. 2 — підряд *Murimorpha* (надродина *Dipodoidea*); табл. 3 — підряд *Murimorpha* (надродина *Muroidea*).

Номери зразкам присвоєно у процесі роботи над цією статтею. Інвентарні номери приведені у відповідність до кількості експонатів та внесено до загальної бази даних колекції. Всі зразки отримали колекційні номери від М-046 до М-109, загалом це 64 зразки. Фрагменти експозиції показано на світлинах (рис. 1–2). В таблицях використано такі скорочення:

Аз. — Азія; Дал. Сх. — Далекий Схід; Євр. — Європа; Євраз. — Євразія; Мал. — мала; Пд. Амер. — Південна Америка; Пер. — передня; Пн. Амер. — Північна Америка; Сиб. — Сибір; Ср. — середній; Центр. — центральний; ш.-лист. — широколистяні. Некапіталізовані скорочення: екз. — екземпляр, міш. — мішані; зх, пд, пн, сх — західний, південний, північний, східний; ліс. — лісова; лісост. — лісостеп; пом. — помірна; пуст. — пустеля; ст. — степ;

Наукові назви видів наведено згідно з III виданням «Mammal species of the World» (Wilson & Reeder 2005). Українські назви наведено згідно зі списком, затвердженим Українським теріологічним товариством НАН України (Загороднюк & Ємельянов 2012). Поруч з науковою назвою видів в таблицях (табл. 1–3) подано акроніми охоронного статусу за МСОП.

Рис. 1–2. Фрагменти експозиції ЗМЛУ з гризунами: ліворуч — вітрину, на якій змонтовано представників підряду вивірковихидих (спільна вітрину з кажанами і комахоїдними); праворуч — фрагмент вітрини з мишовидими гризунами, зокрема з «пірамідою чисельності мишей».

Види з надродина Стрибакуваті (Dipodoidea)

Одна із найбагатших і найпримітніших частин експозиції з гризунами (12 видів), представлена добре відомими загалу видами з родів бабак, ховрах, бурундук, вивірка, політуха, соня та ін. з підряду вивірковихидих, а також по одному виду бобровидих та їжатцевидих — бобер і нутрія (табл. 1). Все це переважно великорозмірні гризуни, значно більш різноманітні як за таксономією так і за морфологією порівняно з мишовидими.

Види з надродина Стрибакуваті (Dipodoidea)

Ця частина експозиції не є великою (лише 8 видів), проте це одна з унікальних частин експозиції, представлена високо спеціалізованими до життя в степах і пустелях гризунів, що формують надродину стрібакуватих. Останні представлені стрібаками, тушканчиками, кандибками, тушканами, тарбаганчиками, мишівками (табл. 2). Лише три з них представляють фауну України (*Stylodipus telum*, *Allactaga major*, *Sicista severtzovi*), всі інші — представники більш східних засушливих регіонів Заволжя і Казахстану.

Види з надродина Мишуваті (Muroidea)

Найрізноманітніша надродина ссавців, представлена в експозиції ЗМЛУ 22 видами трьох родин, у т.ч. мишевих (підродина піщанкові та власне мишеві), сліпакових та хом'якових (підродина власне хом'якові, неотомові та щурові) (табл. 3). Найповніше з них представлені щурові (7 видів) та власне мишеві (6 видів). Певний інтерес представляє змонтована «репродуктивна піраміда» лісових мишей, на якій розміщено композицію з однієї батьківської пари (♂+♀) та трьох поколінь їхніх нащадків (загалом 43 екз.) (див. рис. 2). Звісно, значною мірою це пережиток періоду «шкідливих тварин».

Таблиця 1. Види гризунів із підрядів Вивірковиді (Sciuromorpha), Бобровиді (Castorimorpha) та Їжатцевиді (Hystricomorpha) в експозиції ЗМЛГ

Назва, статус за МСОП	Ареал	Номер та тип експонату
Sciuridae — Вивіркові		
Бабак степовий <i>Marmota bobak</i> , LC	пд.-сх. Євр., пн. Ср. Аз.	№ М-046, опудало
Бабак сірий <i>Marmota baibacina</i> , LC	пд.-сх. Євр., Ср. Аз.	№ М-047, опудало
Ховрах європейський <i>Spermophilus citellus</i> , VU	ст., лісост. Євр.	№ М-048...051, опудала, 4 екз.: 1ад + 3juv. (біогрупа)
Ховрах жовтий <i>Spermophilus fulvus</i> , LC	Пер. і Ср. Аз.	№ М-052, опудало
Ховрах крапчастий <i>Spermophilus suslicus</i> , NT	ст. зона Євр., Аз.	№ М-053...054, опудало, 2 екз.
Ховрах малий <i>Spermophilus pygmaeus</i> , LC	ст. зона Євр., Аз.	№ М-055, опудало
Бурундук сибірський <i>Eutamias sibiricus</i> , LC	ліси Євр., Сиб., Дал. Сх.	№ М-056, опудало (змонтовано на гілці)
Вивірка лісова <i>Sciurus vulgaris</i> , LC	ліс., лісост. Євраз.	№ М-057...060, опудала, 3 екз. (на гілці, один сірий)
Політуха сибірська <i>Pteromys volans</i> , LC	тайга Євраз., ліси Пн. Амер.	№ М-060, опудало (змонтовано на гілці)
Gliridae — Вовчкові		
Соня лісова <i>Dryomys nitedula</i> LC	міш. ліси Євраз.	№ М-061...064, опудала, 4 екз. (на гілці з гніздом)
Castoridae — родина Боброві		
Бобер європейський <i>Castor fiber</i> , LC	міш. і ш.-лист. ліси Євр. та Пн. Амер.	№ М-065...067, опудало, 2 екз.; череп, 1 екз. (альбінос)
Myocastoridae — Нутрієві		
Нутрія болотяна <i>Myocastor coypus</i> , LC	пом. зона Пд. та Пн. Амер., Євр.	№ М-068, опудало

Таблиця 2. Види гризунів з надродини Стрибакуваті (Dipodoidea) в експозиції ЗМЛГ

Назва, статус МСОП	Ареал	Номер та тип експонату
Dipodidae — Стрибакові		
Dipodinae — Стрибакові		
Стрибак мохноногий <i>Dipus sagitta</i> , LC	пуст. та напівпуст. Ср. та Центр. Аз.	№ М-072...073, тушка, 2 екз.
Тушканчик гребенепалий <i>Paradipus stenodactylus</i> , LC	Ср. та Центр. Аз.	№ М-070...071, опудало, 2 екз.
Кандибка пустельний <i>Stylodipus telum</i> , LC	пуст. та напівпуст. Ср. та Центр. Аз., сх. Євр.	№ М-080, тушка
Allactaginae — Тушканові		
Тушкан великий <i>Allactaga major</i> , LC	пуст. Ср. та Центр. Аз.	№ М-069, опудало

Назва, статус МСОП	Ареал	Номер та тип експонату
Тушкан малий <i>Allactaga elater</i> , LC	пуст. та напівпуст. Ср. та Центр. Аз.	№ М-076...077, тушка, 2 екз.
Тарбаганчик товстохвостий <i>Puggetmus platyurus</i> , LC	пуст. та напівпуст. Ср. та Центр. Аз.	№ М-074...075, тушка, 2 екз.
Тарбаганчик малий <i>Puggetmus pumilio</i> , LC	пуст. та напівпуст. Ср. та Центр. Аз.	№ М-078...079, тушка, 2 екз.
Sicistidae — Мишівкові		
Мишівка темна <i>Sicista severtzovi</i> , LC	сх. Євр.	№ М-081, опудало

Таблиця 3. Види з надродини Мишуваті (Murgoidea) в експозиції ЗМЛГ: Muridae

Назва, статус МСОП	Ареал	Номер та тип експонату
Muridae — Мишеві		
Gerbillinae — Піщанкові		
Меріон лівійський <i>Meriones libycus</i> , LC	Пер. та Ср. Аз.	№ М-082, тушка
Меріон полуденний <i>Meriones meridianus</i> , LC	Пер. та Ср. Аз.	№ М-083, тушка
Меріон тамариксовий <i>Meriones tamariscinus</i> , LC	Ср. та Центр. Аз.	№ М-084, тушка
Піщанка велика <i>Rhombomys opimus</i> , LC	Пер., Ср. та Центр. Аз.	№ М-085, опудало
Murinae — Мишеві (п/род.)		
Мишка лучна <i>Micromys minutus</i> , LC	пом. зона Євраз.	№ М-086, тушка (змонтована на гілці з гніздом)
Житник пасистий <i>Apodemus agrarius</i> , LC	Центр. і Сх. Євр., пд.- зх. Сиб.	№ М-087, тушка
Мишак жовтогрудий <i>Sylvaemus tauricus</i> , LC	пд. Євр.	№ М-088, опудало
Мишак уральський <i>Sylvaemus uralensis</i> , LC	ш.-лист. ліси Євр., Кавказу, Алтаю	№ М-089, опудало
Миша хатня <i>Mus musculus</i> , LC	космополіт	№ М-090...092, тушка, 3 екз. (1 із них альбінос)
Пацюк мандрівний <i>Rattus norvegicus</i> , LC	космополіт	№ М-093...094, опудало, 2 екз. (один альбінос)

Друга частина списку Мишуватих (Murgoidea) включає три групи — сліпаків, хом'яків та полівок, що представляють родини Spalacidae та Cricetidae (в шир. роз., включно з Cricetinae, Neotominae та Arvicolinae). Це найбільш представлена в експозиції група видів — 12 видів 12-ти різних родів (табл. 4). Серез унікальних місцевих видів — сліпачок степовий (*Ellobius talpinus*), серед унікальних і цінних зразків «дальніх» видів — прометеоміс кігтистий (*Prometheomys scharoschnikowi*) та лемінг норвезький (*Lemmus lemmus*).

Таблиця 4. Види Мишуватих (Murioidea) в експозиції ЗМЛГ: Spalacidae & Cricetidae

Назва, статус МСОП	Ареал	Номер та тип експонату
Spalacidae — Сліпакові		
Сліпак східний <i>Spalax microphthalmus</i> , LC	ст., лісост. Євр.	№ М-095...096, опудало, 2 екз.
Cricetidae — Хом'якові		
Cricetinae — Хом'якові (п/род.)		
Хом'ячок сірий <i>Cricetulus migratorius</i> , NT	Мал., Ср., Вост. Аз., вост. Євр.	№ М-097, опудало
Хом'ячок Еверсмана <i>Allocricetulus evermanni</i> , LC	Пер., Ср. Азия	№ М-098...099, тушка, 2 екз.
Хом'як звичайний <i>Cricetus cricetus</i> , LC	ст., лісост. Євраз.	№ М-100, опудало
Neotominae — Неотомові		
Охротоміс золотий <i>Ochrotomys nuttalli</i> , LC	Пер. та Ср. Аз.	№ М-101, тушка
Arvicolinae — Щурові		
Сліпачок степовий <i>Ellobius talpinus</i> , LC	ст., лісост. Євраз.	№ М-102, опудало
Лемінг норвезький <i>Lemmus lemmus</i> , LC	тундра, лісотундра	№ М-103, опудало
Прометеоміс кігтістий <i>Prometheomys scharoschnikowi</i> , LC	передгір'я Кавказу	№ М-104...105, тушка, 2 екз.
Ондатра мускусна <i>Ondatra zibethicus</i> , LC	ліс. і лісост. Євраз. та Пн. Амер.	№ М-106, опудало
Нориця руда <i>Myodes glareolus</i> , LC	передгір'я Євр., Си- бір, Мал. Аз.	№ М-107, опудало
Щур водяний <i>Arvicola amphibious</i> , LC	пом. зона Євраз.	№ М-108, тушка
Полівка лучна <i>Microtus levis</i> , LC	ст., лісост. Євр.	№ М-109, тушка

Порівняння обсягу підрядів і родин

Оцінку таксономічного різноманіття колекції проведено на підставі даних, наведених у таблицях 1–4. Маємо такий розподіл видового багатства гризунів, представлених у колекції ЗМЛГУ, за підрядами і родинами:

- 1) підряд Sciuromorpha (Вивірковіди) — разом 10 видів, у т.ч. родина Sciuridae (Вивіркові) — 9 видів, родина Gliridae (Вовчкові) — 1 вид;
- 2) підряд Castorimorpha (Бобровиді) — разом 1 вид, у т.ч.: родина Castoridae (Боброві) — 1 вид;
- 3) Hystricomorpha (Їжатцевиді) — разом 1 вид, у т.ч.: родина Myocastoridae (Нутрієві) — 1 вид;

4) підряд Murimorpha (Мишовиді) — разом 30 видів, у т.ч.:

4а) надродина (Dipodoidea Стрибакуваті): родина Dipodidae (Стрибакові) — 7 видів, родина Sicistidae (Мишівкові) — 1 вид;

4б) надродина Muroidea (Мишуваті): родина Muridae (Мишеві) — 10 видів, Spalacidae (Сліпакові) — 1 вид, Cricetidae (Хом'якові) — 11 видів.

Разом видове та родинне багатство експозиційної частини колекції гризунів ЗМЛГ складає 42 види з 9-ти родин гризунів. Загалом це невисокий показник (відомо 38 родин), проте з огляду на задачі експозиції й в цілому музею (освіта й просвіта, зокрема й стосовно різноманіття фауни краю) це цілком представницька колекція, яка включає основні об'єкти різноманіття гризунів регіону, як сходу України (зокрема й Луганщини), так і суміжних регіонів — на захід до Придніпров'я і на схід до Заволжя.

Зміни в колекції за 40 років

Авторами проведено порівняння видового складу експонатів, виявлених нами на час підготовки і публікації цієї праці, зі списком видів, опублікованим 1977 р. у виданні «Методические указания в помощь ... по изучению зоогеографии» (Панченко 1977). Склад експозиції помітно збільшився.

У списку 1977 р. наявні 33 види, з яких зараз відсутні три — *Sicista subtilis*, *Apodemus sylvaticus*, *Microtus arvalis*. Зразки цих видів було перевизначено в результаті ревізії складу колекції як *S. severtzovi*, *S. uralensis* та *M. levis*, відповідно. Зроблено це було 2004 року Олександром Кондратенком при оновленні етикеток на експозиції.

Після зведення С. Панченка до експозиції додано 13 видів гризунів, переважно пустельно-степових видів (подано за абеткою):

Allactaga elater, *Allocriquetulus evermanni**, *Dipus sagitta**, *Meriones libycus*, *Meriones meridianus*, *Meriones tamariscinus*, *Microtus levis*, *Paradipus ctenodactylus*, *Pygeretmus platyrurus**, *Pygeretmus pumilio*, *Sicista severtzovi*, *Stylodipus telum**, *Sylvaemus uralensis*.

Зірочками відмічено назви видів, зразки яких в колекції мають повні етикетки, проаналізовані в наступному розділі цієї публікації.

Окрім всього іншого, це означає, що поповнення колекції новими видами з повноцінними (етикетованими) зразками відбувалося вже після формування основної частини сучасної експозиції (1970–1972) і після видання згаданого вище огляду 1977 р., попри те, що дати збору зразків з відомими датами — 1960–1967 роки. Це означає, що поповнення експозиції йшло не прямо «з терену», а в якихось невідомих нам обмінних музейних фондів. (Для прикладу, в теріологічній колекції ННПМ з Гур'ївської області є тільки 7 зразків: 6 спиртових зразків кажанів, зібраних 1927 р. С. Парамоновим та 1 зразок піщанки *Meriones tamariscinus*, зібраний 1950 р. колектором Андрушко).

Джерела формування колекції

Визначити джерела надходжень музеалій до колекції ЗМЛУ у більшості випадків не вдалося, оскільки немає жодного журналу надходжень (окрім нового, започаткованого вже під час роботи авторів цього огляду). Але виявилось, що деякі експонати мають оригінальні етикетки — з датою та місцем збору. Зокрема, такими є 8 екз. п'яти видів гризунів з Казахстану.

Наводимо їх згідно з оригіналами:

1. *Allocricetulus evermanni*: ● 16.05.1960, Тас-Кудук [с. Таскудук у Кзилкогинському районі], Гур'ївська обл.; leg. А. В. Таскіна; ● 11.10.1964, ур. Кана-Кудук, Гур'ївська обл.; leg. Б. В. Трощенко.
2. *Stylodipus telum*: ● 18.05.1960; п. Каратау, Гур'ївська обл.; leg. Б. В. Трощенко.
3. *Dipus sagitta*: ● 12.10.1960, уроч. Ішанкаліктау, 70 км на пд-зх від Сартюбе, Ваксайський р-н, Гур'ївська обл.; leg. Б. В. Трощенко; ● 14.10.1960, уроч. Кусемтомак, Баксайський р-н, Гур'ївська обл.; leg. Б. В. Трощенко.
4. *Pygeretmus platyurus*: ● 11.04.1965, уроч. Жано-Кудук, Гур'ївська обл.; leg. Б. В. Трощенко; ● 13.06.1965, уроч. Досар, Гур'ївська обл.; leg. А. С. Лискіна.
5. *Alactagulus pygmaeus* (*Pygeretmus* (*Alactagulus*) *pumilio*): ● 04.06.1967, уроч. Машбайтула (10 км від аулу № 13), Баксайський р-н (нині Махамбетський р-н), Гур'ївська обл. (нині Атирауська обл.); leg. Б. В. Трощенко.

Звертають увагу дати збору — всі зразки зібрано в період 1960–1967 рр., і більшість зібрано колектором Б. В. Трощенко в Атирауській області (Гур'ївська обл.) Казахстану. Пошук такої інформації дозволив з'ясувати, що Трощенко Борис Володимирович працював зоологом Гур'ївської обласної протичумної станції у період 1960–1980-х рр. (Белик, 1997) і мав публікації про гризунів і птахів того регіону (Поляков *et al.* 1969; Джубанов, Трощенко, 1978). Не виключено, що він був поставщиком зоологічного матеріалу для таксидермічних центрів; зокрема, таксидермічна фабрика працювала у ті роки в Ростові, де ЗМЛУ, як нам відомо, замовляв деякі експонати для експозиції. Не виключено, що існували й прямі контакти С. Г. Панченка, який керував кафедрою зоології і тому й ЗМЛГ, з Б. В. Трощенко від часів роботи Панченка в Казахстані, проте такі деталі тепер не відомі.

Висновки

1. Ряд Muriformes в експозиційній частині Зоологічного музею Луганського університету представлений 64 зразками 42 видів, змонтованими на двох вітринах. Основні типи зразків — тушки і опудала.

2. Зазначені 42 види представляють 9 родин гризунів, з яких на експозиції найповніше представлені родини Cricetidae (вкл. з Arvicolinae та Neotominae) — 11 видів, Muridae (вкл. з Gerbillinae) — 10 видів, Sciuridae — 9 видів, Dipodidae (вкл. з Allactaginae) — 7 видів.

3. Походження більшості експонатів експозиції ЗМЛГ невідомо, однак частина матеріалу етикетовано, і доступні відомості вказують на отримання колекцій з інших регіонів, зокрема з Казахстану.

4. Загалом колекція гризунів, представлених в експозиції ЗМЛГ, має переважно дидактичне значення і представляє переважно місцеву фауну та фауну суміжних регіонів, проте окремі матеріали мають і наукову цінність як порівняльні матеріали, що відсутні в інших колекціях.

Подяки

Автори висловлюють подяку завідувачу Зоологічним музеєм ЛНУ С. П. Литвиненко за сприяння в дослідженні колекції та студентам Луганського університету А. Зуякову та А. Пітоніну за допомогу в описі колекції.

Література • References

- Белик, В. П. 1997. Проникновение северных дендрофильных видов птиц вглубь пустынь Казахстана. *Беркут*, **6** (1–2): 19–22. [Belik, V. P. 1997. Penetrating of northern dendrophilous bird species into the depth of Kazakhstan deserts. *Berkut*, **6** (1–2): 19–22. (In Russian)]
- Джубанов, А. А., Б. В. Трощенко. 1978. О залетах стервятника (*Neophron percnopterus* L.) в Северный Прикаспий. *Вестник зоологии*, № 3: 88. [Dzhubanov, A. A., B. V. Troshchenko. 1978. On sporadic flights of *Neophron percnopterus* L. in the North Caspian Sea. *Vestnik zoologii*, No. 3: 88. (In Russian)]
- Загороднюк, И. В. 2009. Зоологический музей Луганского национального университета: история, научная и образовательная ценность. *Известия Музейного фонда им. А. А. Браунера (Одесса)*, **6**, (4): 1–8. [Zagorodniuk, I. V. The Zoological museum of Luhansk National University: history, scientific and educational value. *News of the Museum Fund of A. A. Brauner (Odesa)*, **6** (4): 1–8. (In Russian)]
- Загороднюк, И. В., И. Г. Емельянов. 2012. Таксономия и номенклатура ссавців України. *Вісник Національного науково-природничого музею*, **10**: 5–30. [Zagorodniuk, I. V., I. G. Emelyanov. 2012. Taxonomy and nomenclature of mammals of Ukraine. *Proceedings of the National Museum of Natural History*, **10**: 5–30. (In Ukrainian)]
- Загороднюк, І., Шидловський І. 2014. Акроніми зоологічних колекцій України. *Зоологічні колекції та музеї*. За ред. І. Загороднюка; ННПМ НАН України. Київ, 33–43. ISBN 978-966-02-7388-7. [Zagorodniuk, I., Shydlovskyy I. 2014. Acronyms for zoological collections of Ukraine. In: Zagorodniuk, I. (ed.). *Zoological Collections and Museums*. NMNH Ukr. Acad. Sci. Kyiv: 33–43. ISBN 978-966-02-7388-7. (In Ukrainian)]
- Заика, С. 2008. Коллекция млекопитающих Александра Кондратенко в зоомузее Луганского национального университета. *Сучасний музей. Наукова й експозиційна діяльність* : Матеріали наук. конф. (Чернівці, 15.05.2008). За ред. І. В. Скільського. ДрукАрт, Чернівці, 144–145. [Zaika, S. 2008. Collection of mammals from Alexandr Kondratenko in the zoomuseum of Luhansk Uneversty. In: Skilsky, I. (ed.). *Modern Museums. Scientific and Exposition Work*. DruckArt, Chernivtsi, 25–34. (In Ukrainian)]
- Панченко, С. Г. 1977. *Методические указания в помощь студентам-заочникам географического отделения и учителям географии средних школ по изучению зоогеографии*. Ворошиловград. пед. ин-т им. Т. Г. Шевченко. Ворошиловград, 1–60. [Panchenko, S. G. 1977. *Methodical Instructions to Help Correspondence Students of Zoogeographical Department and Teachers of Geography of Secondary Schools in the Study of Zoogeography*. Voroshilovhrad Pedagogical Institute named after T. G. Shevchenko. Voroshilovhrad, 1–60. (In Russian)]
- Поляков, В. К., Б. В. Трощенко, В. И. Маштаков. 1969. К вопросу о расширении ареала большой песчанки в Урало-Эмбенском междуречье. *Проблемы особо опасных инфекций, Выпуск 4*. Сара-

- тов, 161–162. [Polyakov, V. K., B. V. Troshchenko, V. I. Mashtakov. 1969. To the question of the expansion of the area of the great gerbil in the Ural-Emba interfluve. *Problems of Especially Dangerous Infections, Issue 4*. Saratov, 161–162. (In Russian)]
- Філіпенко, С. 2014 Хребетні тварини Червоної книги України у колекції Зоологічного музею ЛНУ ім. Тараса Шевченка. *Зоологічні колекції та музеї*. За ред. І. Загороднюка; ННПМ НАН України. Київ, 90–94. ISBN 978-966-02-7388-7. [Filipenko, S. 2014. Vertebrates of the Red Data Book of Ukraine in the collection of the Zoological Museum of Luhansk Taras Shevchenko National University. In: Zagorodniuk, I. (ed.). *Zoological Collections and Museums*. NMNH Ukr. Acad. Sci. Kyiv, 90–94. ISBN 978-966-02-7388-7. (In Ukrainian)]
- Шидловський, І. В. 2012. *Історія музейної справи та зоологічних музеїв університетів України*. ЛНУ ім. Івана Франка, Львів, 1–112. ISBN 978-966-613-940-8. [Shydlovskyy, I. V. 2012. *History of museum business and Zoological Museums of Ukrainian Universities*. Lviv I. Franko National University, Lviv, 1–112. ISBN 978-966-613-940-8. (In Ukrainian)]
- Wilson, D. E., D.-A. M. Reeder. (eds). 2005. *Mammal Species of the World. A Taxonomic and Geographic Reference*. Third ed. Johns Hopkins University Press, 1–2142.

Резюме

ЗАГОРДНЮК, І., ФІЛІПЕНКО, С. Гризуни (Muriformes) в експозиції Зоологічного музею Луганського національного університету. — Ряд гризунів в експозиційній частині Зоологічного музею Луганського університету (ЗМЛГ) є одним із найширше представлених тут рядів ссавців. В ЗМЛГ такі зразки представляють 42 види і змонтовані на двох вітринах. Основні типи зразків — тушки і опудала, окремі з них представлені в динамічних позах і змонтовані на відповідних субстратах. Походження більшості експонатів експозиції ЗМЛГ невідомо, однак частина матеріалу (8 екз.) етикетовано, і доступні відомості вказують на отримання колекцій з інших регіонів, зокрема з Заволжя й Казахстану. Всі з'ясовані відомості про наявні в експозиційній колекції зразки зведено в таблиці.